د افغاني نوي فلم «غلطه لاره» په اړه

په نيدرلند کې د افغاني کولتوري ټولنې پيغام

11-11-11

د زندام (Zaandam) ښار

ټولو ته څرګنده ده، چې بشر له خپل پيدايښته له هنر سره مينه درلوده، چې د سيمو نکلونه يې تر موږ په فولکلوريک بڼه را رسېدلي دي او په ډبرو او ديوالونو يې ښکل شوي انځورونه د هنري ورمې په شکل زموږ تر سترګو شوي دي. همدا ډول ليا له څو زرو کلونو راپه دېخوا انسانانو د تفريح او ساتيرې لپاره جشنونه نيول او په هغې کې به هرومرو نڅا، ګډا، سندرې او ننداړتونونه ول، چې ښه بېلګه يې په سهيله امريکا کې د مايا او په عربي نړۍ کې د مصر د مدنيتونو عنعنوي او مذهبي جشنونه دي. په لرغونپلټنه (ارکيالوژيکي کېندنې) کې داسې تاريخي لاسته روارنې شته، چې په بشر کې له انځور سره مينې ته ښودنه کوي، چې د مايا کولتور او مصري مدنيت هيروګلوفونه، اهرامونه او مجسمې يې ښې بڼې دي، خو له هېره بايد و نه ايستل شي، چې زموږ لرغونی هېواد افغانستان هم د بشر په کلتوري ځانګو کې خپله برخه لري، چې د باميان مجسمې او په هغوی کې دننه ښايسته رنګين انځورونه د نړۍ د بشري ارزښتونو يوه لويه هنري او کلتوري پانګه ده، چې په نړيواله کچه د بشري تاريخ په ځانګو کې زموږ د خلکو او هېواد هنري او کولتوري هڅو ته ښودنه کوي.

انځور ۱: د باميان بودا، د مايا او مصر هيروګليفونه

د سينما هنر د بشر په ژوند کې يو غوره، تفريحي، روزنيز، مالوماتي او پوهنيز هنر ګڼل کېږي. د سينما هنر لږ تر لږه يوسلو شل کاله مخکې د نولسمې پېړۍ په پای کې رامنځ ته شوی دی چې د لومړي ځل لپاره په ۱۸۸۷ ميلادي کال (Eadweard Muybridge) د عکاسي د څو کامرو په کارولو په دې وتوانېد چې د خپلو آسونو ځغاسته تر يوه بريده د خوځېدونکي فلم په بڼه جوړ کړي چې په لېدو يې انسان ته د يوې خوځېدونکې پېښې انځور ورکاوه او په ۱۸۸۹ ميلادي کال بيا (Thomas Edison او William Dickson) په دې وتوانېدل چې يوه د فلم اخيستلو کامره جوړه کړي چې د (kinetoscoop) نوم دغه کامرې ته ورکړل شوی ؤ. بايد ياده شي چې هغه کامره ډېر درنه وه او پروجکټور يې هم نه درلود چې فلم په پرده او يا دېواله وښيي، نو ځکه د ټولو لپاره د کارولو وړ کامره نه وه.

په ۱۸۹۵ ميلادي کال د فرانسوي (Antoine Lumière) دوه ځامن (Louis او Auguste) په دې وتوانېدل چې د فلم يوه داسې کامره جوړه کې چې وزن يې تر ۵ کيلوګرامه وي او کامره پروجکټور هم ولري چې فلم په پرده او يا دېواله هم وښودلی شي. دغه د سينمايي هنر انقلاب د فرانسې د پاريس په ښار کې رامنځ ته شو او لومړني فلمونه زياتره فرانسوي ول، مګر په ۱۸۹۶ ميلادي کال کې د سينما هنر ټول سرحدونه مات کړل او له بروکسله رانيولې تر لندنه او نيويارکه يې لمنه خوره شوه.

د سینماتوګرافي یا د سینمایي هنر د فلم اخیستلو لومړنۍ کامرې ته هم ډېر په زړه پورې نومونه وکارول شول، چې له نندارتون، خوځښتونو، ژوند، خوځېدونکو انځورونو او داسې نورو اصطلاحګانو سره یې تړاو درلود، خو له هغو ټولو نومونو نه یوازې د سینما او سینماتوګرافي وراشه په څېړنیزو لیکنو او ورځنیزو چارو کې کارول کېږي. د لومړنۍ کامرې نومنونه په لاندې ډول ول:

theatrofoon	praxinoscoop	vitascoop	mutoscoop
fenakistiscoop	fototachygraaf	biograaf	zoötroop

په زړه پورې دا ده، چې د فلم لومړني نوښتګر (Louis Lumière) داسې وراشه یاده کړې وه چې سینما یا سینمایي هنر هغه اختراع ده چې آینده نه لري « Le cinéma est une invention sans avenir » مګر په ژوند کې هر څه بل ډول شول او سینمایي هنر د ژوند په بېلابېلو برخو کې خپل هر اړخیز اغېز پرېښود او خپل غوره ځای یې د هنرونو په نړۍ کې ونیوه، چې نن سبا هم د هنر په ډګر کې او هم د ژورنالیزم، روزنیزو، تاریخي او جوتو علومو په برخه کې په پراخه پیمانه د فلم او سینماتوګرافي هنر کارول کېږي او په تلویزیون، کمپیوټر او نورو انځوریځو تخنیکونو کې د فلم هنر یو ستر انقلاب رامنځ ته کړی دی چې پرته له سینمایي هنره د نني عصري ژوند تصور هم نشي کېدلی.

انځور ۲: د فلم اخیستلو کامرې او د فلمونو څرخونه

په نړۍ کې نن سبا په ټولو ملکونو کې په بېلابېلو ژبو هنري، روزنیز، ژورنالیستیکي او پوهنیز فلمونه جوړېږي، خو په نړۍ کې د سینما تر ټولو لوی صنعت په امریکا او هندوستان پورې اړه لري، مګر د نورو ملکونو فلمونو هم خپل کولتوري او بشري ارزښتونه نړۍ ته وربښلي دي. د امریکا فلمي صنعت په هالیوډ (Hollywood) پورې اړه لري، چې د سینمایي هنر د صنعت بنسټ یې په ۱۹۱۱ میلادي کال کې ایښودل شوی دی او لږ څه موده وروسته له دې په ۱۹۱۳ میلادي کال د هندوستان د بمبیي په ښار کې د سینمایي هنر لومړنی فلم د (Raja Harishchandra) په نامه بازار ته راووت، چې ډېر مینوال یې پیدا کړل او د فلم هنر د بهارت په ژوند کې خپل ټولنیز موقف ټینګ کړل، چې نن سبا هر کال تر زرو (۱۰۰۰) ډېر هندي هنري فلمونه جوړېږي، چې د مومبی په ښار کې یې زیاتره فلمونه جوړېږي او نړۍ ته وړاندې کېږي، ځکه چې د هندي فلمونو مینه وال په ټوله نړۍ کې مېشت دي او د هندوستان سینمایي صنعت وسمهال د بالیوډ (Bollywood) په نامه یادېږي.

د سینما هنر په وده کې ډېر پړاونه تېر شوي دي، چې وروسته له (slapstick) یانې ښوییدلو، لوېدلو او یا داسې نورو کومیډي حرکتونو تر سره کول چې لیدونکي ته په زړه پورې وي لکه د چارلي چاپلن (Charlie Chaplin) بې غږه

فلمونه چې تر ننه د خلکو خوښېږي او بله پېښه د فلم سينخرونيزېشن (synchronisation) يانې د انځور او غږ دواړو غبرگه خوځېدنه وه، نو دغو پېښو د سينما هنر نور هم پياوړی کړ او د ليدو، پوهېدلو او خوښې وړ يې وگرځاوه.

بايد ياده شي، چې سينمايي هنر د لوبغاړو له خوا، ښايست او هنري استعداد سره هم نبغ په نبغه تړاو لري. د سينما په هنر کې د ماريلين مانرو (Marilyn Manroe)، سيلويستر ستالون (Sylvester Stallone) چې موږ يې د رامبو په نامه پېژنو، عمر شريف (Umar Sharif)، دليپ کومار، اميتابچن، هماملاني، ريکا، کترينا کيف، سلمان خان، شاروخ خان او داسې نورو ستوريو چې د سينمايي هنر په پرمختگ او شهرت کې يې غوره رول لوبولی يادول به بې ځايه نه وي او د پوهنيزو فلمونو په برخه کې د نشنال جيوگرافيک د کمپنۍ او د ديسکوري د کمپنۍ له نومونو نه نه شو تېرېدلی، ځکه چې ډېر پوهنيز فلمونه يې نړۍ ته وړاندې کړي دي. ښه به وي چې يوه ورځ زموږ هنرمندان هم په نړيواله کچه لکه د نړۍ نور ستوري د ځلانده ستوريو په بڼه وځلېږي.

په يوويشتمه پېړۍ کې د سينما په هنر کې کمپيوټري امکانات رامنځ ته شول چې په پرېمانه پيمانه د فلم جوړولو په ترڅ کې کارول کېږي او د دغه تخنيک په مرسته موږ کولی شو، چې د بشر ارکاييزم راژوندی کړو او هغه پېښې رامنځ ته کړو چې په عادي حالت کې نا ممکنې وي لکه په نړۍ کې د ديناروزوس د ژوند پېر يا دوران چې د فلم په بڼه جوړ شوی دی. له بل پلوه نن سبا د بيديموسيونال (Bidimensional) تر څنگ ترېديموسيانال (*Three-dimensional*) انځورونه هم جوړېږي، چې انسان ته پېښه په واقعي بڼه ورښيي او دغه تخنيک د فلم د هنر يوه نوې پانه پرانيستې ده.

د سينما په هنر کې افغاني سينماتوگرافانو هم خپلې هلې ځلې کړې دي او په سلهاوو فلمونه يې ټولنې ته وړاندې کړي دي. د افغاني سينما يو له لومړنيو فلمونو څخه د «غلام عشق» په نامه يادېده او تورو سپين جوړ شوی ؤ، خو ځينې بيا د «مانند عقاب» افغاني فلم لومړنی فلم گڼي. له بده مرغه بايد ياده شي چې د افغاني سينما په هنر کې د پښتو ژبې فلمونه د گوتو په شمار دي، چې د ښاغلي واحد نظري ځينې فلمونه لکه: د کونډې زوی چې ښاغلي ممنون مقصودي غوره رول پکې لوبولی دی، ارمان، هجرت او داسې نور د يادونې وړ دي. د پام وړ ده چې په افغانستان کې او له افغانستانه بهر نور گڼشمېر سينمايي هنر مخکښو لکه انجينيز لطيف، صديق برمک، او داسې نورو هم د افغاني سينما په برخه کې خپلې هلې ځلې کړې دي، چې دغو افغاني فلمونو په افغاني ټولنه کې خپل زغرده ټولنيز اغېز پرې ايښی دی، خو بيا هم د افغاني سينما هنر ليا د ماشومتوب په پړاو کې دی ليا پخېدو ته نه دی رسېدلی.

نن سبا نوي ځوانان د سينمايي هنر په برخه کې په عصري سينماتوگرافي روزل شوي دي او مسلکي زده کړې يې تر سره کړې دي، چې د افغان ولس سترگې هم دغه د سينما په هنر کې ځانگړوه ځوانانو ته دي. له نېکه مرغه د سينمايي هنر يوه ښه روزل شوې ډله دلته په نيدرلند کې اوسي او د سينمايي هنر په برخه کې د خپلو هېوادوالو لپاره خدمت کوي، چې نن يې موږ د يو نوي افغاني فلم «غلطه لاره» د پرانيستنې په غونډه کې گډون کړی دی او د هغوی د دغه شهکار په کتلو وياړو او د قدر په سترگه ورته گورو.

په نيدرلند کې افغاني کولتوري ټولنه په دې وياړي چې زموږ ځوانو ځانگړوهو سينماتوگرافانو د سينما په هنر کې بيا يو نوی افغاني فلم «غلطه لاره» يا «Wrong Path» په لوړه کچه جوړ کړی دی او خپلو افغانانو ته يې ننداری ته وړاندې کړی دی او په بهر کې يې د افغان سينمايي هنر دودونه، استعدادونه او لوړېدېز کولتوري ارزښتونه د فلمي کامرې په سترگه د نړۍ نورو وگړو ته ورښودلي دي او په نړيواله هنري پانگه کې يې د افغان ولس د کولتوري ارزښتونو لمنه نوره هم درنه کړې او نوره يې هم خوروې. دغه افغاني فلم د يو شمېر ځوانو افغانانو د څو کلونو د زيار او منت پايله ده چې موږ يې ستايو او د افغاني کولتور په وده کې يې يو نېکمرغه گام گڼو.

تاسو ته څرگنده ده، چې نن سبا په افغانستان کې ۳۶ تلويزيوني مرکزونه خپلې خپرونې خپروي او گڼشمېر ويديو کلپونه او سينماوې فعاله دي، خو له بده مرغه بايد ياده شي، چې افغاني انځوريزې رسنۍ په پرديو خپرونو او فلمونو ډکې دي، چې د پرديو کولتوري يرغل ته يې زمينه مساعده کړې ده. په نيدرلند کې افغاني کلتوري ټولنه په دې آند ده، چې زموږ د

عنعنوي فلمونو په جوړولو او خپرولو موږ کولی شوچې خپله افغاني ټولنه د بهرني کولتوري يرغلونو نه وساتو او د افغاني هويت په ذهنيت کې جوت ګامونه پورته کړو. په پای کې بيا هم له خپلو دغو درنو د سينمايي هنر څانګپوهو افغانانو څخه مننه کوو او هغوی ته د نورور برياوو په هيله يو.

په درنښت

په نيدرلند کې افغاني کولتوري ټولنه

www.acvn.nl

acvn.nl@hotmail.com